

Ukrainian Diaspora in Canada and in the USA is traced. Numerous problems that accompanied these processes are shown in the letters. Equally important is correspondence with the Metropolitan Ukrainian Orthodox Church in the USA).

Key words: Ivan Ohienko, correspondence, epistolary, publicism, culture, church, DP Camps (Displaced persons camps).

Отримано: 20.09.2018 р.

УДК 821.161.2.09»195»

DOI: 10.32626/2309-7086.2018-15-2.179-185

О. М. Кирильчук

Рівненський державний гуманітарний університет

УКРАЇНЬСКА ЕМІГРАЦІЙНА МАЗЕПІАНА 1950-60-х років

У статті розглядаються версії художнього моделювання образу Івана Мазепи в українській еміграційній літературі 1950-60-х років. У творах Івана Деснянського, Леоніда Полтави, Павла Савчука, Микити Мандрики та Івана Огієнка постать гетьмана проєктується як борця за свободу від російського колоніального поневолення, тому діаспорна мазепіана набуває потужного антиколоніального семантичного навантаження. Водночас автори намагалися подолати імперські стереотипи, що маркували Мазепу як зрадника. Проте у творах Івана Огієнка та Леоніда Полтави вибудовується модель, яка передбачає зміну ролей в опозиції «зрадник-жертва» у контексті російсько-українських наративів минулого. Також особливе місце в контрдискурсивній репрезентації української історії посідає негація російського імперського простору.

Ключові слова: художня модель, мазепіана, репрезентація, антиколоніальний пафос, колоніалізм, метрополія, імперський стереотип.

Постановка проблеми. В українській еміграційній літературі кінця 1950-х – початку 1960-х років посилюється зацікавлення постаттю Івана Мазепи. Такий інтерес частково був викликаний тим, що на 1959 рік припадали 250-ті роковини від смерті українського гетьмана. Українське діаспорне середовище це спровокувало до ширшого пошанування пам'яті про знакового діяча української історії початку XVIII століття, навіть увійшов у вжиток такий вислів як «Мазепинський рік». Ярослав Рудницький із цього приводу дещо іронічно нарікав, що лише письменникам та науковцям вдалося досягти глибших наслідків щодо осмислення пам'яті про Мазепу, на відміну від поверхневого зацікавлення на рівні масових та офіційних заходів [11, с.5].

Мазепа для вітчизняного письменства набув особливого значення, оскільки його образ постає знаковим маркером у російсько-українських наративах історичної пам'яті. Починаючи з XIX віку, навколо його постаті в українському та російському інтелектуальному просторах вибудовуються контроверсійні трактування, інспіровані імперським ідеологічним маркуванням гетьмана як зрадника та певною мірою законспірованим альтернативним сприйняттям Мазепи. До певної міри, до вибудовування такої рецептивної стратегії навколо постаті Мазепи активно долучалась історіографія, зокрема Дмитро Бантиш-Камєнський та Микола Костомаров. Українські науковці, окрім негативного метропольного досвіду щодо трактування постаті «опального» гетьмана, свідомо привносять і власне національну негацію його персони як владодобного

та егоїстичного діяча. Втім для українських діячів «очорніння» особи гетьмана у XIX ст. дозволяло всьому українському суспільству претендувати на певну реабілітацію, оскільки в метропольному баченні все українство та його культурна діяльність сприймалася через призму «зради».

Натомість загальноімперський літературний варіант рецепції Мазепи найвиразніше був представлений Александром Пушкіним у поемі «Полтава», в якій гетьмана репрезентовано як відступника, а отже й ворога імперії, хоча автор повністю і не зміг відмовитися від європейської романтизації Мазепи. Текст Пушкіна в російській мазепіані стає нормативною версією в рамках метропольного дискурсу. Подальші інтерпретації цієї теми в інших видах мистецтв (опера «Мазепа» Петра Чайковського та фільм «Мазепа» (1909)) опираються саме на «Полтаву». Фактично, поема Александра Пушкіна формує своєрідний «середньостатистичний» колоніальний читацький горизонт очікувань щодо рецепції образу Мазепи. У текстах українських авторів XX століття (Богдан Лепкий, Людмила Старицька-Черняхівська) Мазепа все чіткіше вписується в антиколоніальну стратегію, постаючи символом спротиву імперії та самовідданого служіння рідній державі.

Активний інтерес до постаті Івана Мазепи в українській діаспорній гуманітаристиці 1950-60-х років проявився як на рівні художнього інтерпретування, так і наукового осмислення пам'яті про українського гетьмана. Українські історики (Олександр Оглоблин [7], Костянтин Біда [1]), у першу чергу ставили собі за мету подолати російські історіографічні стереотипи в трактуванні мазепинського періоду, що почасти були сформовані ще дослідженнями Миколи Костомарова, а відтак і подоланням імперського ідеологічного погляду на Мазепу та українське козацьке минуле. Костянтин Біда наголошує на тому, що в «добі пізнішої неволі й упадку Мазепинська ідея інспірувала пізніші покоління в їхніх змаганнях за свою державність і своє національне бачення» [1, с. 6]. Загалом у діаспорній історіографії другої половини XX ст. потверджується концепція, у якій період гетьманування Мазепи постає часом державного будівництва, політичного та культурного відродження після Руїни. Таким чином, у науковій літературі, хоч і з присутнім вкрапленням критичного сприйняття окремих віх діяльності керівника Гетьманщини, але загалом формується образ мудрого державного управителя.

У художній літературі української діаспори з'являється цілий корпус текстів, присвячених Івану Мазепі: Івана Деснянського «Мазепа, Батурин і Полтава» (1957), Леоніда Полтави «Нескінчений бій» (1959) та «Тисяча сімсот дев'ять» (1961), Павла Савчука «Гетьман Мазепа» (1959), Микити Мандрики «Мазепа» (1960), митрополита Ляріона (Івана Огієнка) «Розп'ятий Мазепа» (1961). Також варто наголосити і на публіцистичних працях Євгена Маланюка («Малоросійство», «Illustrius Dominus Mazepa»), котрі зосереджені на осмисленні ролі Івана Мазепи в національній історії та розширюють горизонти сприйняття постаті гетьмана.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасних студіях до проблеми літературознавчого аналізу моделей інтерпретування образу Івана Мазепи в українській діаспорній літературі 1950-60-х років зверталися різні дослідники. Зокрема, драма митрополита Ляріона (Івана Огієнка) «Розп'ятий Мазепа» стала предметом дослідження у статтях В. Біляцької [2], Н. Тимошук [14], М. Тимошика [13], а роман «1709» Леоніда Полтави розглядався у праці О. Чернобаєва [16].

Мета статті – простежити репрезентацію образу Івана Мазепи в українській еміграційній літературі 1950-60-х років у контексті постколоніальної стратегії прочитання тексту.

Виклад основного матеріалу. Кожен із авторів намагається вибудувати власну концепцію інтерпретування постаті українського гетьмана. Однак спільною рисою для усіх текстів постає модель глорифікування Івана Мазепи як борця за свободу від імперського поневолення, а відтак еміграційна мазепіана набуває потужного антиколоніального семантичного навантаження. Автори вдаються до яскравих пафосних форм щодо представлення гетьмана як символу опору метрополії: «Нескорений Мазепа» [10, с.5], «пішовши шляхом Прометейя» [12, с.18], «Так Волю я носив у серці» [6, с.15] etc. У цьому контексті важливе значення відводить фактору збройного протистояння Російській імперії, що також набуває позитивного інтерпретування. Незважаючи навіть на те, що союз Мазепи з Карлом XII завершився поразкою у битві під Полтавою, спроба воєнного опору сприймається як ознака активної дії проти поневолення рідної держави. Ева М. Томпсон наголошує, що важливу роль у формуванні національної історичної пам'яті «/.../ відігравали війни, незалежно від того, як вони закінчувалися: перемогою чи поразкою. Пам'ять про ці війни облагороджувалася, коли їх описували етнічні еліти» [15, с.31]. Із позиції українських діаспорних авторів Полтава – це лише початок боротьби, це «день народження Держави, – / День волі націй і племен!» [10, с.16], бо відбулося пробудження національної самосвідомості, було сформовано ідеал «вольної Держави», який буде надихати наступні покоління [6, с.64].

Проте для авторів еміграційної мазепіани 1950-60-х років образ Мазепи набуває важливого звучання не лише у контексті протистояння Росії в козацьку епоху, не менш актуальною виглядає перспектива символічного вписування його у ситуацію української революції 1917-1921 років саме як символу боротьби за відродження держави, а державотворчі процеси того часу сприймаються як слідування «заповітом Мазепи». Іван Огієнко, Павло Савчук, Микита Мандрика були активними учасниками тих подій, отже, для цього покоління боротьба за державу проти зовнішнього ворога постає не лише абстрактною ідеєю, а частиною їх життєвого досвіду. Постає Мазепи спонукала до встановлення і паралелей із долею багатьох еміграційних діячів: оборона рідного краю, вимушена еміграція, нескореність.

В історичній драмі митрополита Іларіона (Івана Огієнка) «Розп'ятий Мазепа» представлено останні дні життя гетьмана у вигнанні. Драматична форма дозволяє автору репрезентувати образ Мазепи крізь призму його найближчого оточення. На відміну від інших авторів, які намагалися дотримуватися хронологічної моделі життєпису гетьмана, Іван Огієнко витворює ретроспективну картину критичного сприйняття діяльності Мазепи в момент його найбільшого краху, що дозволяє увиразнити діаметрально протилежні версії оцінки його політики. Найпослідовнішим критиком гетьмана постає запорозький кошовий Кость Гордієнко. В основі розбіжностей поглядів гетьмана та кошового – ідея держави. Запорожець ставить у вину Мазепі його орієнтування на заможні верстви суспільства, а відтак це призвело до формування неподоланої прірви «між народом і панами» [6, с.64], натомість державним ідеалом мала постати «Республіка народна» [6, с.22]. Прикметно, що Іван Огієнко намагається у драмі, використовуючи ремарки, подати і власне авторську позицію щодо конкретних історичних фактів. У випадку звинувачень Костя Гордієнко у ремарці зазначається, що це характеристика «Мазепиного гетьманування з погляду січової сіроми» [6, с.52]. Іван Огієнко свідомий, що такий погляд притаманний лише одній соціальній групі тогочасного українського суспільства, але сам факт відсутності розуміння, на думку автора, виглядає фатальним, перетворюється на справжню національну драму: «Задавнена непрохідна в нас яма між старшиною та простим козацтвом...» [6, с.52]. Мазепа та його прихильники у драмі відстоюють іншу модель творення «Держави прав», у якій панувала би справедливість та законність. Проте цього ідеалу не вда-

лося досягти через роз'єднаність української громади, що не може подолати власних пристрастей заради суспільної справи: «І як же виростуть нам крила, / коли в душі ми – гайдамаки?!.» [6, с.34]. А відтак і сильна держава, яку прагнув вибудувати Мазепа, лишається нездійсненим ідеалом. Втім, у передсмертному слові гетьман, розуміючи власні помилки, наголошує, що в основі будь-якої держави має лежати релігійне життя: «Віру й Церкву забуваєм, Вони ж Державі вся основа» [6, с.75]. Саме українське православ'я, на думку Мазепа, мало б стати фундаментом для національного порозуміння та сильної нації.

Апелювання Івана Огієнка до релігійного чинника у контексті літературної візії минулого України виглядає природним, оскільки, будучи активним релігійним діячем, саме з відродженням церкви автор пов'язував майбутню державу, але саме цей фактор і вирізняє текст митрополита Іларіона на тлі еміграційної мазепіани. У драмі автор називає Київ «другим Єрусалимом», що є прихованою аллюзією на російську імперську ідеологему Москви як спадкоємця Риму. Олександр Оглоблин наголошує, що ідея «Третього Риму» є ідейним вектором «експансіоністських прагнень» російської колоніальної політики та частиною віри про «месіянське призначення Росії, духом, що творив цілу її історію» [8, с.5]. Іван Огієнко свідомо намагається відмежувати українську світоглядну модель від російської, порівнюючи Київ саме з Єрусалимом, а не Римом, апелюючи виключно до духовного начала, а не політичного: «Не Рим, а Київ наша Мати, / Це другий наш Єрусалим /.../» [6, с.77].

Загалом у діаспорній мазепіані утверджується за Мазепою іпостась будівничого держави, мудрого керманича, що «кував / Селянський край – в міцну Державу!» [10, с.13]. У свою чергу, Євген Маланюк, оцінюючи діяльність гетьмана, зазначає, що його державна політика не носила вузький воєнно-дипломатичний ухил, а ставила за мету «боротьбу за молоде покоління, яке мало бути вільне від скаліченості батьків-сучасників і продуктів Доби Руїни» [4, с.220]. А відтак сформоване усвідомлення прив'язаності до рідної держави, до потреби її оборони від чужих зазіхань у свідомості наступних поколінь і є тим головним, на думку публіциста, досягненням Мазепа як державного правителя. Апелювання в текстах діаспорних авторів 1950-60-х років до ідеї держави відбиває загальний інтерес цілого покоління, що активно було залучене у боротьбу за відновлення української державності, однак зазнало в цьому поразки. Зрештою, лише існування суверенної України змогло б зруйнувати колоніальну залежність від метрополії, натомість кілька поколінь української інтелігенції опинилися поза рідним краєм через загрозу з боку імперії, підтримуючи з Батьківщиною лише символічний зв'язок. Відтак сам концепт державності набуває потужного антиколоніального наповнення, однак у ситуації середини ХХ століття така стратегія могла бути реалізована лише у вимірі історичної ретроспективи, а досвід мазепинської епохи чи не найкраще надався для такого інтерпретування.

Проте діяльність гетьмана як очільника Гетьманщини представлена не лише у площині ідеалізації. Почасти в діаспорній мазепіані невдачі правління Мазепа намагалися пов'язати із постійними зрадами найближчого оточення, котрі гетьман був змушений долати, замість державної роботи: «На це ішов ваш час і сила, / Оце були «діла державні» – / Гетьману «поміч» ваша миля /.../» [6, с.63]. Однак мотив зради набуває ключового значення у моделях репрезентування образу Мазепа в двох вимірах: зовнішньому та внутрішньому.

У російській традиції Мазепа завжди маркували як зрадника, натомість українські версії намагалися подолати цей імперський стереотип. У текстах українських еміграційних авторів 1950-60-х років вибудовується модель, яка передбачає зміну ролей в опозиції «зрадник-жертва». Іван Огієнко у драмі «Розп'ятий Мазепа» ви-

разно наголошує, що політика Петра I щодо обмеження автономії України є порушенням договорів між Гетьманщиною та Московським царством, отож саме цар першим вчиняє зраду України: «Це нам належить проклинати / По всіх церквах Петра як Юду: / спалив підписані трактати / І обернув їх на облуду!» [6, с.49]. «Перевертання» метропольної моделі та перетворення на зрадника Петра I виводить Мазепу із традиційної інтерпретаційної моделі, потверджуючи за ним роль жертви зради. Відтак імперська матриця представлення постаті гетьмана наповнюється антиколоніальним змістом, змінюючи ідеологічні полюси силового поля.

Проте важливішого значення мотив зради набуває щодо окреслення моральної кризи українського суспільства, у якому лицарство, відданість та патріотизм поступаються прагненню до наживи, а бажання здобути прихильність метропольних правителів стирає відчуття патріотичної відповідальності. Саме епоха Руїни з її станом постійної розчахнутості між зовнішніми ворогами стерилізує почуття національної гідності. Мазепу «рідні Юди» оточують на кожному кроці, але це не лише його особиста драма, це трагедія усєї нації, бо ці зради лише побільшують кількість власних жертв (Батурин, Січ) та допомагають ворогу знищити український світ. У текстах митрополита Іларіона, Микити Мандрики та Івана Деснянського саме колаборування «своїх» з імперським центром і постає тим найстрашнішим «внутрішнім ворогом»: «Доноси виродків старшини / В Москву і «Пітер», до царів. / Валилися царські «прикази» / Від «чолобитних» і обмов – / Свідчилася підлота й разом / «Малоросійська» любов [підкреслення наше. – О.К.]» [5, с.62]. Зрештою, патологічна схильність української старшини до зради сприймається еміграційними авторами як ілюстрація ментального комплексу неповноцінності – малоросійства. Євген Маланюк розуміє під цим феноменом «каліцтво внутрішньонаціональне», що проявляється через зради, колабораціонізм і завжди призводить до визнання влади імперії («капітуляція перед босм» [4, с.233-234]. І якраз «мазепинство», на думку критика, є цілковитою протилежністю «малоросійству», бо воно «чинна свідомість Нації» [4, с.239].

Частиною антиколоніальної стратегії в еміграційній мазепіані 1950-60-х років постає виразне негативне репрезентування російського імперського середовища. У текстах митрополита Іларіона, Леоніда Полтави, Івана Деснянського та Павла Савчука зображають узагальнений образ Москви, що маркується у формі занижених семантичних конотацій: «голодна», «перелякана», «підступна», «чадна», «мстива». Однак найбільше уваги зосереджено саме на брутальній природі метропольного центру, що несе Україні руїну та насилля, подекуди перетворюючись на метафізичний символ зла: «Москва жорстока, як той Молох» [12, с.17]. Особливе місце у цій літературній матриці імперської жорстокості посідає епізод зі зруйнуванням гетьманської столиці Батурина, де звірства російських військ зображено подекуди із натуралістичною відвертістю: «Москаль хапав малу дитину / І бив об камінь головою...» [6, с.27]; «Матері й діти утробні / В крові залилися, палачу» [3, с.57]. Однак такі характеристики лише поглиблювали іпостась колонізатора як руйнівника, натомість потверджуючи за українською стороною роль жертви. Зрештою, логічним продовженням негатиції метропольного простору постає апелювання до досвіду ХХ століття. Для діаспорних письменників советська імперія сприймається лише як модерна форма московської («І знов розбої Московії, / Тепер червоної...» [12, с.9]), лише збільшився масштаб поневолення («Тому у рабстві вже півсвіту: / Мільйони гинуть у ярмі, / А слово правди у тюрмі...» [12, с.9]).

Микита Мандрика у поемі «Мазепа» вибудовує дещо відмінну модель представлення метрополії. Автор зосереджує увагу не на колективному обра-

зі Москви, а саме на постаті Петра I як виразника імперських амбіцій. Втім цей персонаж проходить свою еволюцію у тексті: молодий та амбітний цар на початках виступає добрим союзником українців («І був Петро у ширій згоді, / Війни учився в козаків...») [5, с.40]), але згодом перетворюється на кривавого деспота, «нового Нерона», якому «до рук всуває вила / Люципер – володар пекла» [5, с.72]. Микита Мандрика впродовж усього тексту нагромаджує негативні конотації щодо російського царя, витворюючи щодо його постаті ореол ката, а не державного будівничого, а відтак і вся його імперія – це імперія зла. Петро I постає узагальненим образом усієї експансивної колоніальної політики Москви, якому протиставляється Мазепа, що саможертвністю та патріотизмом проявляє зразкові моральні якості, а відтак «перемога духу» гетьмана над «неславою» царя, і є спробою антиколоніального подолання імперської влади.

Автор у тексті застосовує не лише форми символічної «перемоги» над імперією, й намагається витворювати і власний варіант літературного опанування над простором суперника. Микита Мандрика згадує військовий похід польських та козацьких військ на чолі з гетьманом Петром Сагайдачним на Московське царство 1618 року. Автор інтерпретує цю подію як прояв мілітарної переваги України над Москвою: «І знов в Москву топтати слід, / Як Сагайдачний в часі смуги» [5, с.19]. Для контрдіскурсивних стратегій характерним є апелюванням до доколоніального періоду минулого як «золотої епохи» національного буття, у якому «колонізована» країна існувала у позаімперському просторі, а подекуди наголошується, як в українському випадку, на перевазі над майбутньою метрополією. Однак Микита Мандрика не обмежується лише глорифікацією козацьких воєнних перемог, він вибудовує візію власної «літературної імперії»: здобуття незалежності української козацької держави постає як спроба відновлення імперської потуги Київської Русі («Воскресне вільна держава, / Як Русь – імперія стара» [5, с.19]). Антиколоніальний дискурс намагається сформулювати адекватну «відповідь» метропольному «виклику», але це «досягає коштом прямого успадкування структур колоніалізму» [9, с.706].

Висновки з дослідження. Для українських діаспорних авторів у 1950-1960-х роках образ Івана Мазепи, який одним із перших українців через власні свободолюбиві погляди опинився у вигнанні, набуває потужного смислового навантаження. Водночас патріотична модель інтерпретування постаті гетьмана завжди була позначена відчутним антиколоніальним пафосом. У текстах Івана Деснянського, Микити Мандрики, Леоніда Полтави, митрополита Іларіона (Івана Огієнка), Павла Савчука саме модель символічної перемоги над імперією постає осердям художньої концепції. Письменники намагалися увиразнити традиційні контрдіскурсивні практики, створюючи обернені форми в опозиції «зрадник-жертва» та негативно маркуючи метропольний простір. Зрештою, й ідеалізація Мазепи як будівничого держави оприявлює тугу щодо бездержавного статусу України в другій половині ХХ ст., а відтак і несприйняття її колоніального поневолення. Постать гетьмана перетворюється для діаспорної україністики на узагальнений символ нескінченної боротьби за подолання влади імперії над Україною, хоча б у вимірі літературних візій минулого.

Список використаних джерел:

1. Біда К. Союз гетьмана Івана Мазепи з Карлом XII. Вінніпег, 1959. 87 с.
2. Біляцька В. Поема «Розп'ятій Мазепа» Івана Огієнка в типологічному зіставленні історичних романів у віршах. *Іван Огієнко: і сучасна наука та освіта* : науковий збірник. Кам'янець-Подільський, 2015. Вип. XI. С. 170-175.
3. Деснянський І. Поема. Мазепа. Батурина і Полтава. Лондон, 1957. 96 с.

4. Маланюк Е. Книга спостережень : проза. Торонто : Гомін України, 1966. Т. 2. 480 с.
5. Мандрика М. Мазепа. Вінніпег, 1960. 88 с.
6. Митрополит Іларіон. Розп'ятий Мазепа: Історична драма на п'ять дій. Вінніпег : Наша культура, 1961. 89 с.
7. Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба. Нью-Йорк; Париж; Торонто : Вид. ООЧСУ, Ліга Визволення України, 1960. 406 с.
8. Оглоблин О. Московська Теорія III Риму в XVI-XVII стол. Мюнхен : Церковно-археографічна комісія апостольського візитатора для українців у Західній Європі, 1951. 55 с.
9. Павлишин М. Канон та іконостас : літературно-критичні статті. Київ, 1997. 447 с.
10. Полтава Л. Нескінчений бій. Б.м.в. : Спілка української молоді на чужині, 1959. 16 с.
11. Рудницький Я. Поема М.І. Мандрики «Мазепа». *Мазепа*. Вінніпег, 1960. С. 5-12.
12. Савчук П. Гетьман Мазепа : історична поема. Нью-Йорк, 1959. 159 с.
13. Тимошик М. Еволюція творення образу Івана Мазепи у працях Івана Огієнка URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1212>.
14. Тимошук Н. Літературознавча інтерпретація історичної драми Івана Огієнка «Розп'ятий Мазепа». *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*. Серія : Філологічна. 2016. Вип. 13. С. 230-234.
15. Томпсон Ева М. Трубадури імперії: Російська література і колоніалізм. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. 368 с.
16. Чорнобаєв О. Жанрова модель роману Леоніда Полтави «1709». *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. 2016. Вип. 2. С. 305-308.

The figure of Ivan Mazepa has become especially important for Ukrainian writers since his image appears to be an iconic marker in Russian-Ukrainian narratives of historical memory. From the 19th century onwards, controversial interpretations are being built around his personality in the Ukrainian and Russian intellectual space, inspired by the imperial ideological markings of the Hetman as a traitor and, to a lesser extent, by conspiracy of Mazepa's alternative perception. In the texts of the Ukrainian authors of the twentieth century, the Hetman's representation has grown to the anti-colonial strategy, picturing him as a symbol of resistance against the empire and as a selfless servitude to the mother state.

An active interest to the figure of Ivan Mazepa in the Ukrainian diaspora humanities of the 1950s-60s was manifested both at the level of artistic interpretation and scientific reflection on the memory of the Ukrainian Hetman. At this time, a whole body of texts devoted to comprehension of the role of the Hetman in national history appears and it expands the horizons of perception of his personality. The authors of these works are Ivan Desnianskyi, Leonid Poltava, Pavel Savchuk, Mykyta Mandryka and Ivan Ohienko. A common feature of all texts is the model of glorifying Ivan Mazepa as a fighter for freedom from imperial enslavement, and therefore emigration mazeliana acquires a powerful anti-colonial semantic load.

The appeal in the texts of the diasporic authors of the 1950s-60s to the idea of the state reflects the general interest of the whole generation, which was actively involved in the struggle for the restoration of Ukrainian statehood, but suffered a defeat. The theme of statehood acquires a powerful anti-colonial content, but in the mid-twentieth century, such a strategy could only be realized in the measure of historical retrospective, and the experience of the Mazepian era was probably the best for such an interpretation.

In the Russian tradition, Mazepa has always been labeled as a traitor, while Ukrainian versions tried to overcome this imperial stereotype. In the texts of the Ukrainian emigration authors of the 1950s-60s, a model is being built, providing the change of the roles in the «traitor-victim» opposition. As a part of the anti-colonial strategy in the emigrational mazeliana of the 1950s-60s appears the expressive negative representation of the Russian imperial environment.

Key words: artistic model, mazeliana, representation, anti-colonial pathos, colonialism, metropolis, imperial stereotype.

Отримано: 04.09.2018 р.